

Brev.

M. 11458.

Folkliksarkivet
Lund

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Härigenom översändes 58. blad
uppteckning som svar på fråga-
listan om växter.
och jag får som förut bedja
om ursäkt för det skröpliga
och otydliga i innehållet,
ty det är mycket dunkelt gjort
i listan dels åtskilliga frågor
som ej är direkt besvarade, men där
är obehörigt som jag ej löst berättas
vidare är de latinska namnen för
mig helt obekanta, då skulle man
haft en bok om Botanik.
Frågelistan åter sändes.

Med all Högaktning
Hj. Stenar
Botanik &

14/3

Stenar

Wäxter som husmåls och
läkemedel.

Så sent som på 1860-1870
a so talet, så användes växter till
det dagliga behovet i både mat
dryck och alla handa medelisin.

Brödet

Träp: för ofta utdraggas med andra
än bara rågen, det utdraggades
med horn-havre-ärtor, så den
utdraggning av rågen var inget
nöddrygning och betraktades ej
som nöddröd, det var ej all-
mennt rågen utdraggades, det
endast på små gårdar och torp
där den hade förlit sig för
att så råg på, önsen trände det
att den fros under blomningen och

fol 72.
honi

då blev det ingen röj als. Men
på Herrgårdsdansen blev det rik-
ligt med röj, så en store be-
hövde ej äta bland bröck, såvida
som ej var för många, ty en store
hade endast sina bestända Tiunor.
Antingen det blev missväxt eller
ej, inem för torparen var det
sämre, han fick blanda med rodd
såväl han hade.

Nödåren.

Så kom nödåren 1868 och 1869,
då fick värtan alla ta till nöd-
blandning, ty den hemiska torran
skadade inget icke en vattmet
ty ören det torrade bort.
Då blev det att försöka sig på
allt som kunde användas till mjöl.
L.

/ta

Denne rådblandning kunde bestå af
linfrön knop repat ljungfrön oxelbär
(om det fanns) hasselknopp ogmar
tallbark lavan temlora flansmass
och embär (om det fanns), samt mycket
annat som kunde tankas upp som
ej var giftigt. Det sådant Torkades
mycket trätt och blandades och maldes
till brömjöl, men sådant före
kom alltid mer än under dessa
både Torkären, ären både före
och efter, så var det goda sköta
dar, som det i allmänhet är
endast det, att de flästa hade
för lite föda att bestå, men
denom daglig osting (Brytning)
så ökade både jöd och skönd
och välmåga i Brödmjölet är
borta.

Morötter Kålrotter.

Dessa kunde ej användas till Bröd
 eller utdraggning av mjölet, ty dessa
 växter innehåller ej stenkälla, utan
 bottenämnen, detta blöter i stället
 för torka, som användes i stället till
 stuvning och masning, och till Pann-
kakor om som blandas till sålften
 med kokt potatis.

Blomkål ä Witkål Nässlor

Dessa grönsaker till stuvning och
 kött-soppor, Likaså, kruskål

Men nässlorna skall plockas innan
 som spjuter stängling eller hög stam,
 som användes huvudsakligast till
 soppor (fetsoppor) ä blandas då med
 gräslök, och kokas till sammans
 med något rågryn (kärlig vär-soppa)

Ärtor

De gula kokärtorna kan användas
även till utdrygning i Brödsmjölet
men då måste dom torkas först
för blandningen med säden, ty
annars så känns dom på korn-
stenarna. Vidare användes dom till
suppa och till stensringar.

Svarta ärtor Bönärtor - Bruna bönor
Skärboner - Vaxbönor - Bonckbönor
Grönärtor, m. f. o. alla dessa ärtväxter
användes för stensringar.

Såbans ersättning

Som ersättning för kornbäck
användes säven från Hälsöskädd
och (Bränskebädd) de vita och skära
klassen blod torkades och gungades
i sanden.

Bladen skördades gröna, och så
stor mängd att det hälsades för året
Suset och tuggtobaken köptes
från närmaste smussfabrik, vår när-
maste var jönköping, det fraktades
då med hästkjuvar de 18 milen,
sedan var det gamla kringar som
sölte ut det i toris å fjäders delar
Vi hade fyra sådan smussfabrik
i socknen, som hade ej mer än
bara smuss, ja! en lile kyddor
och så, Putiner fann inget.
På 1880 talet kunde man få köpa
Cigarer af att bestående av skärkar
från Tobaksblad från wagen Cigar-
fabrik, Närmast Bohus län J. m. s.
detta orsaken händes så smält att
det användes till tuggtobak
6,

Kaffe serugat.

På 1860-1870 talet, så var inte kaffet kommit i allmänt bruk ute på landsbygden, det fanns ju i Sjö-
städerna, men bar för hem det?
här fanns inga jernvägar, någon kom-
de kanske åkte dit efter kaffet en
gång i månaden och kanske tog hem
ett par skåpfullt för egen del, men
ej för allmänheten och det ansågs
för dyrt som lyxvara för fattigt
folk och ingen kunde baka det
i hushållningen för kaffe var alltså mest
råg äster eller korn, men de många
andra sårterna var det rågmallar
som var vanligast, sådana gjordes
läs dom bakade Bröd, det tillgicks
så att dom rullade ut en liten
L.

lång sträng lik en annan typ,
denna sträng kapades i tärningar av
lika stora, sedan rullades dom mellan
händerna klotformiga, dom blev mer
i storlek som en smörgåsar (denna deg
gjordes mycket hård) sedan torkades
dom i ugnen så hårt som det gick
om dom skulle bräns något var så
mycket bättre ty dom skulle i alla fall
sedan rostas likt kaffebönor.
Men under första kriget så fick
det ej användas till kaffe, sådliga
använda brännen men det blev så
beskt att det ej gick att dricka,
andra använde maskros och rostade
potatis skal. Man kan nästan räkna krigs-
äran som nödär, men nödäran var så
mycket bättre att det ändå var frid
på jorden mellan folk

Enbären

I den gamla tiden sådes det ofta
att Enbären var den fattiges
mjölkko., och det var sannoligen
så, ty om bären koktes goda soppor
och krammer, och godt dricka
Enlag användes även till degspad
så som skulle baka söt linpsok.
Men det fördrades åtskilligt arbete
för att få fram det goda, man
skulle ingen kunna bereda dem till
någon ting. Enbären är intagna
bland de förnämligaste bland våra
medelsmattväxter. Enbären användes
alltid, med god vartan, i tjepps
most, slag-sten — och lever sjuk-
dommar och var en billig medelsin-
även var Enbär blodrenande medel.

Björklag Lönnlag

Denna lag är safter som trädet
 innehåller på vintern står den stilla
 och fryser till en is i trädet
 På våren då solen lågjar värma
 upp grenar och stam kommer
 safter i gång, och då bör man
 i storme till i märket av kärnan,
 i hålet sätts ett trä rör eller pip,
 och genom denna droppar safter
 så sakta ut i ett kärl som
 står på locken eller hänger på
 hölet. Dessa safter var söta,
 Lönnsaften sötare än Björkens,
 Innan den den användes så
 så kokades den och således fri
 från smalk som alltid blåser i
 ute i fria luften. Sådan lag

beströktades sig såsom någon nöd-
-vata, utan som en omtänksam
beströmming i ett hem, ty genom
denna lag så sparades det sötarne
i både dricka och bröd i soppor.

Sådan sockerlag kunde inte samlas
vår som tråkigt, det var endast under
ett par veckor, ty sedan tjälen gått
ut stannade så stannade det ut rika.

Enlag.

Den koktes på essäset och på
beströms rötter, den bestrode ingen
vidare söthet, men en god smak
sitt dricka i blandades då med vatt
lag, lagen användes mest för nyötk-
-kor vid kalningen för att raka
nyötker (och användas ännu)

Swamp

På 1860- och 1870-talet hörde man ej ens tålas om att swamp kunde användas som mat, all swamp ansågs som giftig och mycket farlig för hälsan ty den kunde få många farliga sjukdomar till följd. Jag min så väl då jag var barn mer min gamla farmor förmådde mig för att vid röra någon swamp ty den kunde medföra smittsjukdommar, och även skabb i huden.

Och all swamp uppkommer ur jorden från sågot för ruttnat ämne som kan vara smittamt från djur eller människors gammal avföring, och den största swamp uppkommer alltid efter gamla gässelhagar.

De gamla trodd att man fick
knösta lungsjuka koporna älvarna
och att man steg på en förtä-
mp (Röksvamp) så blev man blind
Om en ko åt upp en svamp
troddes det att hon åt ett trollspö
och blev motstulen.

Några namn på svampen från
när jag inte till mer än den
giftiga flugsvampen. Och ej
den på latin. Den svamp
som utsköt från gamla stubbar
rutna plank och stockar kallades
skjårhansspö, och ansågs sär-
skilt farlig. Västare kallar det
ett svampar på gamla växande
träd, som är ofarliga för
att de kunde användas till mat-
flötar

Knyddväxter i Hushållet

Många av dessa var vilda växter såsom Hemning - Humle Gräslök Repparrot Sen sistnämnda användes till kryddor till färskt kött och fisk

Malört.

Den också är vild växt användes i hushållet som krydda på Brännvinet, samt till medel för dålig mage och förnyning om Darr och Skvackrum, annars som krydda är obekant

Den Skvackrum

användas som medel, då någon råkar skilt Brann. fick utslag eller klida, så gjordes det ett ark på

skackman och den sjuke badade
i denna båt; ett par gånger
det hjälpte sådes det; vidare
badde skackman bland kläder
för att skydda mot smitta, och
titta så med värtan.

Väster för rengöring

Då den svåraste gubben på 1880
år början av 1880 talet, så användes
sand Grannis och vittasosa,
sanden utströddes mycket tunt på
golvet, grannisvasken som kunde i hufvud
av några rikskristen orsätte bosten
bostar för inga då, och så slog
den på tår och gnodde med vasken
sedan den blött på med vatten.
sedan sköljde den med vatten och

Torkade med vitmossar, fräsch
ett torka med användes endast
hos de msta för mögna påstaten
stokades i käre ö mossar, på samma-
aren och torkades i solen, sedan
förvarades den i säckar för vin-
ter behovet.

Kuggmoss

En amat långt moss kallades för
Kuggmoss, det var långt och bänds
till sopkvarstar, mossen bands på
ett träskäp och blev goda kvatt-
star, mindre viskor användes som
damnviskor att borste damm med

Enlag

En lert som användes för kengörning
är laggkär, ~~och alla träkär~~ ^{tränkär}
Ennis, det tog ord lert i träkär

Waggles.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Skot denna odragliga obyra har jag
ej hört något effektivt medel för
endast att för gifta dem och det
är ej lätt, några väster för det
är också obekant, det enda som
kunde att på dem samla de uti så
var det s, å, k. Wagglesbräde som
dem bätte i sängen på nätterna
Brädan var en vanlig tyglad lapp
ungefär en meter lång, i den var
borrade så tät med små hål som
det fick kring hälen var ej genomgå-
ende till fjella, denna lapp bättes
vid sängväggen vid sängkådelarna.
Då man sen lagt sig å det blev varmt
så kröp den fram, då man sen steg
upp i sängen svalnade de, så kröp

Som in i brädans alla hål, sedan
tog man brädan i böstade en dem
på den stora spisbänken och sopade
upp dem i eschsen, sedan sattes brädan
i sängen igen, till nästa morgon
är då en ny lusskörd.

Sådan förekom ju inte i alla hem
samtlig hade man i andra mndre.

Matthumrar

Sådan fins försligen flera sorter
men som det latinska namnen
är helt obekanta för mig på alla
sorter kan jag ej redogöra för,
den, den växt liksom den vanliga
Matthumrer som skjuter bortor och
lemmar gret mjöl, men den växer
i revar utan liksom plantsamt.
Den kallas alltså för Lusgräs.

Det kokade på denna ört är ett
~~osäkligt~~ ^{osäkligt} medel för att slaga vär-
 =sars både hos människor och djur.
 Växten är ej alltså växande, den
 är en skogväxt i väder hälsat
 intill sankmark, och detta busgräs
 har någon annan användningskraft
 är okänt.

Växten som husmedicin

Ämnenheten och särskilt en
 osv. husmoder fick vara beredd
 på att alltid ha något till hands
 då något hände i i hemmet hos
 både människor och djur.

Jag minns min gamla Farmor
 Stina Mari, hon var född 1801
 i Ruskulla socken Gotlands län,
 hon var gammal örtgammal.

han var ej haxa, ty han var höf-
lyrdlig och hagskriften som det kallas
han bodde i vårt hem till han dog
1844, jag var då 10 år. Ingen i
vårt hem kunde skriva mer än
jag som då skulle sluta skolan.
Farmor hade en gammal örtbok
från 1700 talet jag kunde ej
läsa den alltså farmor talade
om det och jag tyckte det var
så roligt så jag skrev upp
en del det på ett papper, men så
hade vi då det gamla stavsettet
och det har varit och är
alltså ^{svårt} för mig att läsa ut.
Jag delger en del det från
mina uppteckningar om med-
sinska örter och växter som
hon talade om.

Växter i Musapölsket

Fallsträvat plockades vid mid-
sommaren i ländes söderströarna i
en bartäjl, och fylldes sedan full
med Brännvin, och detta smaka-
des sedan, sedan det väskan d
stället, eller också till orsslag.

Wissippor Witterning

Om dessa blommor var utslagna
så plockades blommorna av, och
och dessa lades på bartäjl som
sedan fylldes med sprit, denna
medelsin som ansågs giftig, och
= användes som säkemedel mot
svår-läkta sår. Fick man en
liten inflammation och verkande finne
så tuggade man en stor brödtugga
och lade över det smögade och lättes
21 Vetroggt förte

Nässlor

Om man plockar nässlor före
1. maj är det nässelsoffa så skulle
man ej få kläda skalle eller
utslag under året. Sades detta
nässelsoffa var ju en
grönsak som nästan användes i
alla hem till maträtt, den plockas
ända tills den började skjuta
blomstjälkar, de unga skotten kunde
plockas och torkas för vinterbruk.
Nässelsoffa användes ännu i många
hem. därför att den är så mycket
grönsak och därtill så billig.
Om den tillreds på rätt sätt
den tillreds nästan som vitkålssop-
pa, men i nässelsoffa läggs
ofta lite smör, torkas på fläkt
i 1 dag.

Lidjehonajje

Honajjblommor avrepades på stielken
och lades på en flaska, som sedan
fylldes med Brännvin, denna mixtur
användes mot hjertfel och fallande
sjuka

Luktöten (Parfym)

Tillagades tre blommor, såsom
Honajjblommor lindad blomma
lindblomma lindblomma och av alla stark
luktande blommor, detta lades på
kattaljer som påfylldes med svag
sprit och vatten, så gick det stå
och draga någon tid, detta blev
en mycket kraftig parfym, och
snycket användes, somliga
använde Cyrenblommor på samma
sätt, i blanda de med trärosor
(Törnrosen)

Denessa parfym användes i läderna
der som förvarade läsa och gles
det var både giftfritt ä billigt.

Medelmedel

Som användes i hemmen var mäng-
faldiga, och användes för många
olika sjukdomar hos både folk
få, som fram på en del del.

Leberstöka (Leberstein) myskremender.
för kor, Blodrot (Torontilla) Blodstilleande
för rot-kreatur, Fläderblomma och blod-
skulle motverka Wattenrot ä smett-
drivande, Lind och Lindblomma
för hosta och förkylning, Smultronäst
Bladen var blodrenande samt skulle
motverka Leversjukdomar, och
is-tolag (Exem) Wattenklöver sträblåkor
(Tarfakia) skulle lösa upp urinläppar.

Syrgräddfrö

Så sant, repades ofta men det användes mest för uttrymning av Brödsmjölet, det torrades väl & blanda des i smjölssåden, det betraktades som vetebröd. i stämning fick det en sur besk smak.

Slajsmör

En smörkaka som husmor gjorde alltid slajsmör till sitt husapotek, det var såttat, det användes som sårsalva för hud åkommor, sprickor på händerna, och såriga spårar på knäna och för fästet sår, även gjorde som mid sommar smör, som användes för kylskador, och mycket annat samt tamm & ämtlig hud. Det användes också som lagar smörja (24 rubbitt i R.) & Skinnrocken.

Jäckens ört-gräs

Det skulle betes för Öronmärks,
Bomkropparna packades av under
isid sommarlagarna, då selen stod stark
kropparna lades i flaskor och på-
fylldes sedan med brännvin, då det
fjätt draga några dagar så hålles
några droppar på bomuls sedan
och instoppades i skåren, det
hjälpte sådes det.

Ögonbålden (Storsteget)

En gammal jäck en liten ögonbåld
i ögon och en och var väk, hon
gick till en fjälskär för att
söka bot, men det hjälpte ej,
så träffade hon en gubbe och be-
klagade sitt öga, då sade han till
honom att hon skulle skaffa sig

ett kårken efter ett svinn och slå
söder stot och ta mängen och arbeta
hop den till en salva och smörja
på bölden, och sedan toga en bit
gräppor i vika fjäddubbel och
binda över, då det nu mognat och
poppret drägit ut varet, så skulle
man stryka lite Blyplaster på
en bit svart säcke, för att lösa
till söret, detta hjälpte, och hon
fick aldrig fler ögonbölder sen.
Så hörde jag det berättas, men
jag minns ej namnet på berättaren.

Pångstlilja

Användes som läkemedel mot Brän-
sör, då blannarna var utslagna
skulle bladen pläckas av och läggas
i en glasskruk och övergötes den med

Barnslja och bande över ett blåsknier
så att ingen luft trängde in, fick
den en brännkada så togs det
av bladen och övertäckte sätet med
med den och band om, det
skulle läka både yort och våt.

Härsawfall.

Om höret började falla av så skulle
man toga rot av hårborre, ofta
kallad (klänkebörre) - hårros (vit
rot - hållmasser och trejen,
lika mycket av varje sätt till
en handfull, detta skulle kokas
gente ett par sänder skurna Röd
lökar, detta skulle kokas i ett stöp
vatten (lika i liter) tills hälften var
kvar. Med denna lut skulle
håret trättas morgon och kväll
det skulle hjälpa.

Egelska sjuken (Skerran)

Det fanns i vår socken, då jag
var ung, en gammal käring som
dessa kallade Greta, stället namn
visas jag ej, hon påstod sig att
kunna bota skerran, med bland
annat örter, såa nämnes Rosäp
Bäverjell - Lyvelsträck - Kompert - Wittlök
Beck - Snavel - salt - Pionknappar.
Torkade försammles Blossna. Gletsä
I sätter i lika mycket av varje
sart. Detta skulle läggas i en liten
tygpåse och hängas om halsen på
den sjuke, den skulle hållas nere
så långt att den ständigt låg i
maggkopen, och ständigt bäras ett
år om det så behöves. Vidare
tillade hon det var tygtyt många
8 Kostnadsfri medisin.

Snuva i hård förkyllning

för detta skulle den dricka varmt
foder för att få sig sätta, samt
fötter på ankorna på kamossel-
klammor. Flåderårgen skulle dras
gär upp i näsan, var snuvan åt
följde av tennedvärk, så skulle
det göras ankorna på Kattisarna.

Kattfötter (kallat) den änga sk-
ulle uppgå i näsan och inuti
det trättas med denna lute.

Det skulle hjälpa

Stjällossa

Starkt te på bladen skulle vara
ett gott medel för njursten och
lång blåkatarr samt urinförande

Detta är ännu i bruk av en del
gamla personer som lider av urin-
29 stapan

Färgväxter

En husmoder var alltid omtänksam
att taga tillvara öfver sina färg-
växter för sitt vinterbehov, ty
som kunde ej samlas alla tider på
på året, och dessa var av många
slag.

Blankerttar

På de spåda kuttarna blommat öfver
så färgades dom or, are dessa fram-
ställes både röd ä rödbrun färg.

Gult färgning

Gult färg kunde göras både ljus och
mörk, det var olika växter som
användes, såsom hunkafr Björklån
slossa som växte på gamla hus-
väggar, biträngult färgades på appel-
bark, are Enmassa färgades ljusgult.
are Björklån och Trästebär (Berknord)
färgades grönt.

Stenmossa

från stenmossa färgades det brunt,
det fick då namnet Stenmossbrunt.

från Sat och vatten färgades det
mörkbrunt, från Rjölom (Rjölomväs)
färgades det grått, det kallades
Rjölomgrått. Slipgar (Brynsrårta)

Detta färgämne var arfallet från
slipstenen då man slipade iar och
yxor m m, av detta färgades svart.

Färggods

För färgsigen skulle färggodset
betas, garnet eller tyget skulle blåsas
eller betas i flusslet, för att
färgen skulle bli stättakt. Den
som tillfogade mängden av färgämnet
lades i en kittel med vatten och
gömdes äskan till hett att skapa.

Sedan avslöades lutan från mossan
så snart den var väl utredd.
Sedan påbättes färglutan att koka
sakta, under densa kokning så lades
det beteck färggodset i färglutan.
under flitig omrörning & detta var
mycket nog för att godset ej
skulle bli bråkigt (fläckigt), kok-
tiden var cirka 15 minuter, se-
dan avlyftes kitteln och det fick
stå sådant tills det svalnade
sedan togs godset upp och skölj-
des i ljunt vatten, så var det
färdigt. För det mesta var det
garn som hemfärgades, varvader
eller tyger såndes alltid till
stora hemfärgare, och för
det tillgick där är obekant

Men när i gamla församlingarna
 spanade både och färgade mycket
 och jag fick alltid som barn gå
 åt skogen och plocka färgsamma
 det var det roligaste jag hade
 och för att minnas alla färter
 som jag skulle plocka så sydde
 jag mig en liten anteckningsbok
 och skrev upp varje sårts färg-
 namn, men jag fick ej blanda
 i hop det. Dessa min antecknings-
 bok ej varit till någon använd-
 ning sedan dessa färter plocka-
 des för en gång med vid den
 nya uppskrifning. Det är nu 5 år
 sedan och detta uppläade minna
 Barndomens minnen, från mitt fattiga
 Barndomshem. Bland stämor i fjärr
 i det fattiga Småland.

Färg ägg Påskägg.

Till detta skämt användes inga
~~färg~~färger och inga kemiska färger
 utom man utvalde alla smittande ~~äm-~~
 ämnen som man kunde tänka upp
 t. ex rot rödfärg rödsvita blått
Blåelse Truskot Trumagra, o. s. v.
 Med dessa färger målades alla sat-
 ters figurer, som kunde tänka upp
 vidare skreds mannet på hant och
 ett, det skreds med blyets.
 Då nu sålskapet skulle beta reda
 på var sitt namn, så smetade
 dem till fingrarna, alltså för-
 trisslat, då dem nu var onpflocka-
 de några gånger så var mistan
 alla lika, var det någon som
 som räddde på, så hade han fört
 ett okokt.

Nu här det tillfogas att sådant
förelkom ej utan när ungdomen
var tillsammans på sina Räk-
-gillan för att ha det trevligt

Blomlandet (Roselandet)

Ett sådant fanns alltid vid alla
Barns hus, både vid Hattgården
och Backstugan, Torpet och Back-
-gården, och blommorna såsom
Lilja, tj. blommorna delades
sänder och utplanterades, och på
så sätt blev dom spridda och
utkom både inom och utan
socknen, det fanns så inga Blom-
-ster affärer eller blomträdgårdar
utan var och en, sin egen Tröde-
-gårdsmästare, allt måste dom
färskt i fortplantera själva.

Växterna i Roselavmet var
för det mesta mångaåriga växter
såsom Picea, Larix, E. borealis
A. laricina, Ulmus, Saxifraga, Sedum,
Phlox, Kjörvickor, Rosmarin,
Ringblomma, Liljekonvalj, Förgyllen,
Sjunga, Bergkryddor, gröna, likor,
Gästrikor, osv., Krassa den
planterades av sina egna frön.
Många andra minns jag ej om
möjligen den allmänna Wallnöt
i flera olika färger, den
plantar sig själv, liksom Pau-
-ser om som värdas En del
andra växter kunde planteras
i Blomlandet som jag ovan sagt
o Korsbjör, även Gullrisan
(Jökabyxan) lät sig planteras.

Blommor i Rummet

Sågt det först blommorna man
sätter på vänen, så var det blå-
sigaror och vitsippar, sedan kom
höggen, det var alltid ett gläp-
samt, att få sätta några blommor
i ett litet glas på bordet eller
det lilla fönstret.

Höggen bröts i större grenar
och sattes i stora beskrar eller
kårl, den bar en stark lukt, så
det var många som ej tålde lukten
och blommorna stod som över maten
så kunde det förenas, kladdäck
På samma sätt sattes man in
Syrenblommor på sommaren då de
var i blom, dessa blommor var
sötast och välgörande.

Så fort de vilda blommorna
hastigt slå ut så prockades det så-
dana och sattes in i glas i vasar
väst till söndagarna, då det var
mycket högtidligt. Blommorna i
Blomlandet.

Dom sparades alltid för att det
skulle vara grönt när den
på söndagen då dom gick till
kyrkan så tog dom sin kryddkast
i Blomlandet och de såg sig som
lickade väl i starkast, såsom
Lavändel Wisp glödd selv och
gränsaljör, dessa kryddkast in-
des i fickduken som dom hade
om pralenboken. Viarlarna använde
siga blommor utan endast en Lavend
s krost som häng i Bästfärd om på
38 Rocken

Sattelerang med Blommor

Började jag följa an i början av 1900
talet. Jag träffade den yngsta
Enstaka sonen, och följade den
Sattelerang med blommor, som sade
att det första som märktes var 1901.
Han fylde då år och ett par flick-
barn. Han till hustru, som hade
gått över en ång och då på skog
plågat en del blommor och
tag med sig en god hustru, som
hade hon en bäst och ett gäst-
ställe med blommor.

Blommor vid Begravning

Blommor vid Begravning
förr 1900 talet ^{skönt} jag har varit
med blommor av gäst till
en singelstuga gjordes två en fäst

en väster på Kistall, och en väng
vid på Kistall och utan blommande
Blomkransar. Kanske sedan trången
från vägen stod, men ute på
landet fanns ingen tillgång på blom-
mande. Då blomkransar såg jag tron
började omkring 1910, ansågs den för
liten eller för liten, men rikkransarna
började redan 1890. Det som ett sista
förväg hörde jag sägas att den kastade
på en handfull jord, men det har
jag ej sett. Rengör vid samma tid
Då började den plantera kryddväxter
på gravarna, det var nämligen isop
äbbär och användes med flera
sorter till frukter, och andra
små buskväxter och även många
blomväxter, som den tog hem i
Blomlandet.

Läkemedel i Husapoteket.

I detta apotek skulle alltid finnas
många olika sorters växter.

Rösocker användes som blodstill-
ande medel.

Vattenklöver (Triblockor) användes
mot Wattuset och Umslivande.

Renfara användes som gott medel
mot värk och förkyllning samt Blod-
försande medel.

Svarta Vinbärarblad användes också
mot värk och Reumatism (Efta värk)

Pionblommor Bröts vid somnatt
och torkades, och användes till
Kreaturen, om den fick Blodsjuka
på sommaren, även Blodlät (Tammen-
tälle) användes för samma sjukdom
färdig Stälpulver, (men det var ingen
bäst.)

Stålsurgullear.

Örtens fjäskors och kokades bland
rågmylsgröt som koktes tillsammans
Denna gröt påklades värn på bölder
och varbidsningar, då omslaget kall-
mat värmades åter igen och lades om.
Då bröden magrot i visade tecken
till var, så lades det över ett drag-
plaster som drog ut allt varet
och tåkte såret fullständigt.

Dragplåstret

Var hopkokt av Wax - Talg - Beck
och grankäda. Denna medelstörkan
har jag gjort varit för en 40.
år sedan och vet det gilla egen-
skaper. Plåstret användes för
alla varbidsande sår, och sågte
42 fort då varet var utdraget.

Öppnhet

Sådanst botades på många andra
sätt och alla sätt tycktes men
det fodes en stor behandling så att
gifvet ej konst sprida sig förmyki-
et. Det första läknet var att
ovanför buget binda en så-
kallad eller ett sårband, ett
sådan skulle ej giflet gå igenom
sedan tog den en rakknål å skar
bort en liten bit der buget
hade tagit och såg ut blodet
med ett kopglas eller sugrör
sedan lades oskuren över såret och
bands om, ett annat sätt var att
skära upp det och få ut blodet.
Ett annat sätt var att att suga
ut giftet med lora munnen men

men då gick den ej ha så i
anvannen, men i stället besen eller
folck, sådant förfarande har jag
sett en gång, sedan satte den besg-
ne foten i ett ämbel rent källvatten
och det gick också bra. Ett annat
sätt var att linda om (gusligt med
grönt skid) hålla det fuktigt
med källvatten ej (ärvatten).

Jag hörde också sägas att den
klegne skulle taga in lite
sparrickvatten med det samma så
smulle det döda orngiftet.

Hur dom än botade så borde
jag aldrig någon dö av ormbett
Det allra enklaste medlet
var att läsa bort det. Vid så-
dana tillfällen har jag varit med

Tre gånger, första gången var det
en hest, andra gången en ko i
Tredje gången var det en katt.

Och kring en kilometer från vårt
hem bodde som våra grannar en
gammal knektänka, som haldes
för gull i wattenlösa, stället hette
annars (moda) som var flera sock-
ners barnmorska, så långt som man
sedd, bland andra kuskare
så kunde man läsa bort ormbett

Det turade sig så att jag fick
springa i hästa henne var gång
och så fick jag vara lite behjäl-
sig, hästen var på var herrbonde
görd, den hade blivit huggen i
vänstra frambogen så den kunde
ej gå i gädet hade sprutt sig åt
halsen.

Då vi kom dit så gick Anna och
trötade på hästen och sade till mig
gå in på logen och leta upp den
halmbädd som har till leder eller
knutar varje stä, jag gick och gick
söka dem, så sade hon! gå nu
och leta upp en följkärra det duger
en gammal den gick hussbonden
stilla, då gick hon bakom om kass
och så låg knäven^{en}, där det var
färdigt så sa hon, nu ska du stå
på andra sidan och ta emot knäven
då jag nappar fram den under
kroket eller (boken) och så ge mig
den över ryggen på det sättet
skulle knäven med halmen gå kring
hästen tre gånger under tjöt och
och så var det färdigt, sedan

sade han, ta nu ett kress och
gå bort i hållan i ångens efter vatten
men då det i hållan är så tvättas
på bogen är benet ett par tre gån-
ger så blir hästen snart bra.

jag gjorde så, om ett par timmar
var hästen fullt bra och kunde
gå på foten. Sedan var vår
färd, han hade blivit luggen i
hårbenet då han gick och åt gräs
bland risit, tungan i halsen
svetten de upp så både svetten
i halsen stod öppen, det brände
så han kunde ej andas, jag gick
åkeren då springa efter gräs, och
hämta kornsträ och korn, men
räkte han sjuka att utgåra vep-
sugen kring halsen utan någon hjälp.

Under händes arbete stod jag och
skallde se om hon tyckte om den
knop för sig, det kunde jag ju se
se förra gången då när jag stod
bakom den höga trästen, men
nu såg jag att då hon tagit eller
gjort ett varv kring kuddarna så
stod hon mer tillrädd och i jor-
den, så lätte hon något tyst
för sig själv, ty jag såg att läpp-
arna rödde sig, och hon höjde
andaktsfullt på huvudet.

Men nu fick jag gå till en
källa efter vatten och tvätta med
sinnor till hästerna. På samma
sätt till gick det då hon köpte
katten och människorarna
men hon tog alltså något belätt.

Salsa mot Kyllåsa

En gammal kunnig jägare Rang 86 ut-
bröt sig om att göra salsa mot
ganska osärliga Kyllåsa, att man
tog Backlag - Wax på linolja och
kokte ihop det till salsa som
= ströks på linslappar och band^{om},
så att det var ett säkert botemedel.
Detta hade blivit beprövat.

Om en ka

En vitte jodra tjur, så gav den
barnet jämsprång. Sådan är en liten
mätformig vält grå till färgen, den
är karrig i så allmän, men finns
i jorden i stora skogar under
grödan, den kan lättast hittas
om en stor grön bläst om kall.
Vinnelället liknar det som finns i (Rök-
kallas och i Jämsprång (Swamp)

Stilla Blod

Där till användes spindelväv eller
förescamp (Rökscamp) (ej föresprång)
eller kort drag linor, en länna hemska
blöttes i länna och reitades om.
Det fick stå till så tills såret var tätt
såret skulle vara fäst & rent.

Omsträva ett kunn

Till detta användes Lysol - Ensis
tjära svart hår och svart, Ensis
brändes, tjära - svartet och svart
ledes i en gryta och tändes på den
sattes mitt på golvet, skulle det
släcka så fick den tända på
all våken svart hållas hvar i huset
en udda blöttes det äga så fick
den tända på igen, det var för
dyrt på 1890 talet och ändrades
av lökaren.

Torkade Blåbär

samt liest kort rejök, användes
för snick diari.

Bladen på blåbärsriset skulle
kokas till te, det skulle vara ett
gott medel för sockersjuka.

Tallstrunt i Bärre

jag kunde om Tallstrunt för värde
bär föregående, men ej om använd-
ningsbattet. En anföring, lekkanaler.

På 15 u 16 års ålder såkade en dag att
bäst vrida en fot den smuckade upp
och blev en förfärlig värk, någon
särskilt var ej tänkbart att komma till
det var till och en bota mil till
Mittlunda, kjutser var en skamskrida
en gammal häst i dålig lamsåg, så
det gick ej att tänka på sådan resa.

Då beslutades det, att gå efter
den förtid omnämnda gumman i Wattenlösa
och rådfråga henne, (Var var det ej
omkört att lösa bort). Den gamla gumman
kom å tillade på det, å så bör
gå ut på fjärrbacken å skär av en
del tallstrunt knoppar, eller yllersta
toppen på tallskogsskotten, å koka en
lut på detta åis bra skarp, då luten
är kokt så håll av den, och så håll
å lika mycket linn i det, och så
blöt ett par tre handskar i detta
och gör omslag på hela foten, å
så skall hon ligga med foten högre
än kroppen, å så fort omslaget
lappar av så håll på mer av luten.
Ett par timmar efter omslaget var lagd
så stannade väskan, och om några
52. dagar kunde han börja gå på foten.

Detta är endast litet exempel på
hur dom för i tiden kunde bota
sig själva med billiga och naturliga
medel. På detta är liknande sätt
så fortplantades deras läkekonst
slökte efter släkte, ända till det
blev förbjudet att hjälpa varandra.

I min barndoms söken fanns det
en person som kunde stämma blod-
flöde då livet stod på spel.
Såsom gumman som läste bot-
bott. Sedan fanns det två som
var kurrators botare, och kunde
bota nästan all djursjundom, och
till det användes ofta samlade
örter, var det kanske något för-
giftsavgift så fick dom gärn
53 till smörgist.

En sådan kaktare fins, en kvar
samma i Färöskustt han är 80 år,
men nu orkar han ej resa i bygden.

För tre år sedan fick han hjerta-
blödnings sjuk han blev lamm i ena
sidan då låg en hel sommar men
korta sig själva under tiden med
sina resor och är nu i
god kondition, och sköter sin
gård med till hjälp av sin dotter.

På somrarna ofrar han mycket
tid med att samlas örter i växter.

Han är ingen läkare utan helt
naturlig praktiker.

En för alla sådana gamla undergö-
rde för länge sedan korta, och
övermåttans gamla dem är nästan
bortglämda. Nu är allt blivit nytt.

För några år sedan har jag
 utgått på en upptäcktsresa i
 skog och mark för möjligtvis hitta
 en Tistel (Tistelbäst) det tyckades
 mig, ty det var för sent på sommaren
 men så den hade blommat redan.
Tisteln är tistelblommor, den är
 den enda läkewäxt jag sett och
 blommor innan läkewäxarna kom-
 ma. Blommorna är Grönlindade
 och växer ut på gräset där lö-
 strömmen skall komma ut, växten
 bär på söda här, som är mycket
 giftiga, jag har hört en sägen att
 ett moget bär kan ta död på en
 Ox, och tre bär på en Björn,
 och Trollpackan sade en gång att
Tistelbäst är dödlig för en moget.

Waxten är sålsgut, och odas aldrig
i Trädgårdar där det finns Bann som
kunde plocka de till synes vackra
blånen. Bloden tändes nästan Ligustum
men är kortare. Basten skars och
gavs åt Hon för att Trollen ej
skulle skämma myötken (sådes det)

Jäg-fan emellantröt ingen Tisel.
På hemvägen Tröffade ^{de} den gamla
bekant Tomas Johansson, han hade
ett stort fång med ornbunk, jäsa
du har tyssat bara åt grisen. ^{nej}
den ska ju ha sjukt sa Tomas, hur
så då, säger prägar jag ja jag har
en fjönfjögryggvärk har haft det länge
å de gamle sade alltid att de skulle
ovan ligga på mycket ornbunk å
nu ska jag försöka, ja lyckas Tisel
säger jag.

De gamla quakarna som ofta
kallades kolotor eller gräddkotor
som använde sin konst i praktiken
endast sjuker, såsom kor - hästar får
och svin, deras medel var och jag
alltid örter men dem gjorde ofta
dekokt på växter som användes
till omslag för sensträckning och
smulnader och så, i svåra fall
ädelätning, måste assata för sjuk-
domar var alltid mjölk och koka-
kok i den födrade god behandling
här födrades ofta apotekmedel
särskilt för svin, jag hade fått
tunen eller {otunen} att alltid på vara
med vid så många sjukbehandlingar
så jag fick lära mig mycket, fast
jag ej var mer än 19 & 20 år

Under sin ungdom fick man som
sagt se böcker och uppleva mycket
vid lasarettbarnet, nästan dagligen
kände det något bland folket eller
kreaturen särskilt på Herrgården
och det var ofta att ladugårds karlen
fick vara Hobotare. Det är så mycket
som kunde medskrivas om alla så
förekommande sätt att bota både
folk och få, men det bleve nog
lite för långrandigt, om allt hjälpte
det man inte, men folkets kristna
tro var så så kraftig så ofta
sade dom att med Guds makt skall
det hjälpa, och så var det att för-
bida tiden å tro på en god
utgång.

Tillsätt till Modervärderna

År 1833, jag var då 18-år så
var jag anställd som tjelppojke
hos en smed i F. Wästerås socknen,
som hade en ärgamlat pojke som
hade fått ett skabb eller (exem)
på huvudet. Tillsynes ohotligt
det som i värde förfärligt trätt
som hade sårt fyra lår
men inget tjelpte. Så en dag
så kom det en gammal häring
dit, i som beklagade pojken sida
då säger häringen! då där kan
ni väl bota. Gi ut i en ärg
i plocka lår på en ek som sitta
i över vintern, men ta inga
på baken, koka det på den och
svält bruket med luten ett par

dagligen tills det läks, det hjäl-
per nog. Nu blev det min tur
att gå i plocka ner lövet
från Ekarna, och där hade och
badade och det hjälpte, han lever
ännu och fyller i år 30 år
och har den allra bästa hälsan.
Ek bark

Skulle vara en god hjälp mot
struma på baken kokes tee
det skulle tas in^{en} matsked av
det morgon och afton det skulle
linda så det. Lågen skulle
det vara ett stärkande medel
för barn med svaga ben.

Nypon

skulle användas för nytt och blås-
lidande samt rögsjukt damm.